

NÄSUDDEN PÅ SYDVÄSTRA GOTLAND

NATURVÅRDSUNDERLAG

MED AVSEENDE PÅ PLANERAD VINDKRAFTSUTBYGGNAD I VÅTMARKSOMRÅDE

Sammanfattande bedömning

Projektet Näsudden Öst innebär att befintliga vindkraftverk öster om vägen som går rakt ut på udden avvecklas, och ersätts av elva nya vindkraftverk. Alla de elva tilltänkta placeringarna ligger i naturbetesmark med dokumenterade värden. Två av dem ligger därtill även i strandnära våtmark med dokumenterade värden, och ytterligare fem i direkt anslutning till våtmark.

Bedömningen av hur en tilltänkt utbyggnad skulle påverka området grundas på mark- och vattenförhållanden, markanvändning samt växt- och djurliv. Fågeldödlighet p.g.a. vindkraftverken behandlas inte här.

Alla ingrepp, såväl nyetablering som avveckling, med tillhörande fundament, vändplatser och vägdragningar, innebär en negativ påverkan på områdets naturvärden. Eftersom området sedan tidigare har utnyttjats för vindkraftsetablering finns redan vägdragningar m.m., utöver de äldre skiftesvägar som skär genom markerna. I den mån nyetablering kan ske på samma platser som tidigare, eller i direkt anslutning till befintliga vägar eller vändplatser, blir den ytterligare påverkan på vattenförhållandena i området liten. Detta under förutsättning att ingen dikning och inga djupare markarbeten genomförs. Nyetablering av vindkraftverk som innebär att tidigare oexploaterade ytor tas i anspråk med fundament, vändplats och vägdragning, medför en mer påtaglig negativ påverkan.

När det gäller påverkan på markväxtlighet med tillhörande djurliv så minskar markarbetena arealen, vilket är negativt, om än i begränsad omfattning. Om ytor som vuxit igen med träd och buskar röjs fram och betesdrift därefter håller ytorna öppna, så kan man istället uppnå en positiv effekt på de värden som är knutna till markväxtlighet och tillhörande djurliv. Generellt gäller att fortsatt betesdrift i hela området är en förutsättning för att naturvärdena inte ska gå förlorade, på sikt.

Bedömning av värden

Mark- och vattenförhållandena i området har, tillsammans med markanvändningshistorien, format den vegetation och därtill knutet djurliv vi ser idag. Bedömningen av hur en tilltänkt utbyggnad skulle påverka området grundas därför på dessa tre: mark- och vattenförhållanden, markanvändning och växt- och djurliv. Fågeldödighet p.g.a. vindkraftverken behandlas inte här.

Mark- och vattenförhållanden

”På Näsuddens sydöstra del finns mycket flacka strandängar som når en god bit upp mot land. Områdets högsta punkt når ca tre meter över havet. Största delen av området täcks av moränmargel. Markerna innanför uddarna Rossård och Langård täcks av sand. På uddarna finns mestadels grus med ett stort inslag av mindre moränblock. Materialet är på de flesta håll finkornigt vilket bidragit till utbildningen av strandängsvegetation.” (Länsstyrelsen i Gotlands län 1997).

Trots små höjdskillnader finns en gradient i området, från torrare mark inåt land till fuktigare mark ned mot stranden. På kartan framgår hur våtmarksområdet, som består av fuktängar, har avgränsats. Även inom våtmarksområdet, som alltså är den fuktiga delen av östra Näsudden, finns en viss gradient.

Våtmarksområdet längs Näsuddens sydöstra kust kan delas in i tre typer:

De medelfuktiga delarna inåt land

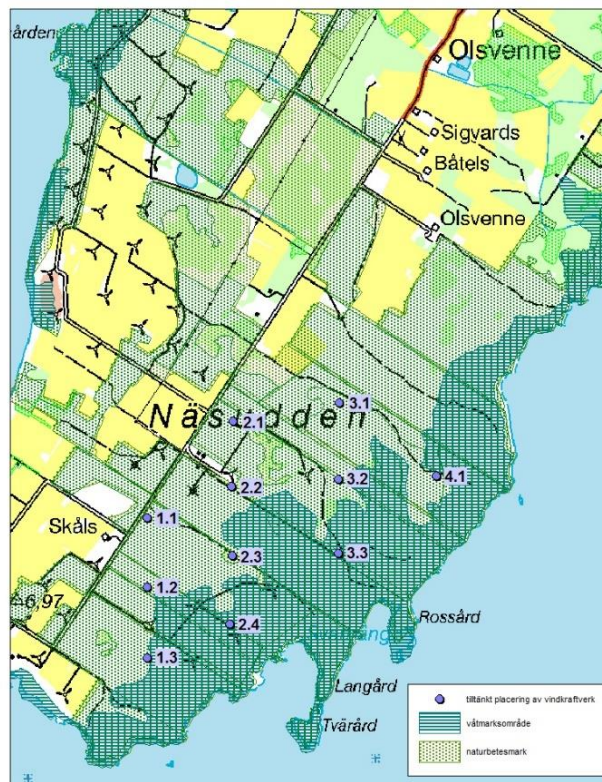
Hela området är flackt och våtmarksområdets avgränsning inåt land är inte alltid uppenbar i fält. Marken övergår gradvis från fuktig till frisk (medelfuktig), i mindre upphöjningar även till torrare. Här finner man en blandad markvegetation med inslag från såväl torräng som frisk och fuktig äng.

De mellersta, fuktiga delarna

I de centrala partierna breder en typisk kalkfuktäng ut sig. Den är ofta tuvig av små upphöjningar, och om vår och höst samlas ytvatten i små svackor.

De strandnära fuktängarna

Närmast havet finner man ett brett parti havsstrandäng med påverkan från havet. Vissa delar har tydliga inslag av saltåliga växter.

Planerade vindkraftverk i eller i anslutning till våtmarksområdet på östra Näsudden

Markanvändning

I den s.k. skattdokumentationskartan från omkring år 1700 är området utmark, dvs. i normalfallet extensivt betat. Flygfotot i kartan från 1930-talet visar att marken då var till allra största delen öppen. Senare under 1900-talet har en viss igenväxning med träd och buskar skett, men marken är i huvudsak fortfarande öppen. Hela området sköts än idag med betesdrift, med vissa undantag och med varierande intensitet.

Växt- och djurliv

All areal som inte är igenvuxen av träd och buskar täcks av en i stora delar örtrik markvegetation. Sedd i ett nationellt perspektiv är sådan kalkpåverkad örtrik strandängsvegetation en ovanligt rik naturtyp. Till markväxtligheten är ett stort antal insekter och andra småkryp knutna, liksom marksvampar. De vidsträckta gräsmarkerna med det mycket speciella läget på udden gör området attraktivt för ett antal fågelarter, både för häckning och för födosökande.

Kända naturvärden & områdesskydd

Hela området ingår i såväl ängs- och hagmarksinventeringen (länsstyrelsen i Gotlands län 1991) som i ängs- och betesmarksinventeringen (Jordbruksverket 2005).

Ungefär halva ytan, från stranden och inåt, är klassad som våtmark (Länsstyrelsen i Gotlands län 1997). Det området är även utpekad som riksintresse för naturvård.

Näsudden, och framför allt då de strandnära fuktängarna, är identifierad som en mycket viktig fågelokal.

Ett antal rödlistade arter och andra naturvårdsarter (ArtDatabanken 2013), framför allt fåglar men även några kärlväxter och insekter, är rapporterade från området.

Delar av det aktuella området ingår i naturreservatet Gotlandskusten, på Näsudden 300 meter in från strandlinjen. Inget av de planerade vindkraftverken är tänkta att stå inom denna zon.

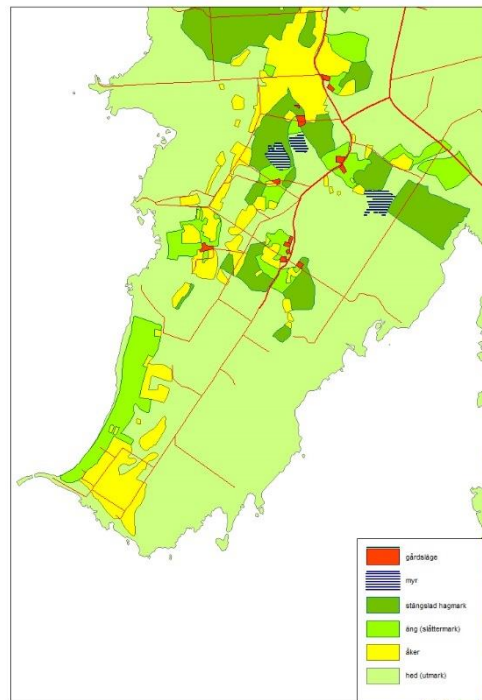
Kända kulturmiljövärden

”Strandängen är skiftad i långsmala remsor som löper i nordvästlig-sydostlig riktning. Låga stenvastar, ofta kompletterade med en överliggande taggtråd, hägnar in de olika hagarna. Flertalet stenvastar utgör fortfarande funktionella hägnader för kreaturen.” (Länsstyrelsen i Gotlands län 1997).

Inga kända kulturlämningar finns rapporterade i RAÄ's fornsök. Vid fältbesöket påträffades inga kulturlämningar (fältbesöket inte genomfört av sakkunnig inom kulturmiljö).

Värden för friluftsliv

Området är lätt tillgängligt och under sommarsäsongen är det relativt välbesökt. Om somrarna hålls Vattenfalls besökslokal i norra änden av området öppen.

Näsudden omkring år 1700

ekonomiska kartbladet från 1930-tal

Fältbesök

Fältbesök genomfördes 31 oktober 2016.

Samlad bedömning av naturvärden i områdets värden

Som helhet bedöms områdets värden vara mycket höga, framför allt då naturvärdena. De är huvudsakligen knutna till de kustnära stora öppna fuktiga gräsmarkerna, med det fågelliv, den markväxtlighet och det insektsliv som finner sitt livsrum den speciella miljön ute på Näsudden.

Bedömning av påverkan

Samlad bedömning av påverkan i området

Alla ingrepp, såväl nyetablering som avveckling, med tillhörande fundament, vändplatser och vägdragningar, innebär en negativ påverkan på områdets naturvärden. Eftersom området sedan tidigare har utnyttjats för vindkraftsetablering finns redan vägdragningar m.m., utöver de äldre skiftesvägar som skär genom markerna. I den mån nyetablering kan ske på samma platser som tidigare, eller i direkt anslutning till befintliga vägar eller vändplatser, blir ytterligare påverkan på vattenförhållandena i området liten. Detta under förutsättning att ingen dikning och inga djupare markarbeten genomförs. Nyetablering av vindkraftverk som innebär att tidigare oexploaterade ytor tas i anspråk med fundament, vändplats och vägdragning, medför en mer påtaglig negativ påverkan. Om man arbetar med ytliga ledningsdragningar och använder befintligt grus så kan påverkan på vattenförhållandena ändå hållas begränsad.

När det gäller påverkan på markväxtlighet med tillhörande djurliv så minskar markarbetena arealen, vilket är negativt, om än i begränsad omfattning. Om ytor som vuxit igen med träd och buskar röjs fram och betesdrift därefter håller ytorna öppna, så kan man istället uppnå en positiv effekt på de värden som är knutna till markväxtlighet och tillhörande djurliv. Generellt gäller att fortsatt betesdrift i hela området är en förutsättning för att naturvärdena inte ska gå förlorade, på sikt.

Påverkan av enskilda placeringar

1.1

Ingen direkt påverkan på våtmarksområdet. Ju närmare befintliga vägdragningar, desto bättre. Vid etablering behöver särskild detaljhänsyn tas till kärlväxter (Gotlands botaniska förening 2015).

1.2

Ingen direkt påverkan på våtmarksområdet. Ju närmare befintliga vägdragningar, desto bättre, gärna enligt förslag i underlag från Gotlands botaniska förening (Gotlands botaniska förening 2015).

1.3

Placeringen ligger i våtmarksområdets västra gräns. Eftersom det tilltänkta läget skulle innebära behov av vägdragning (ca 50 m) och nyanläggning av fundament och vändplats, skulle åtgärden medföra en viss negativ påverkan. Påverkan på vattenförhållandena blir sannolikt ändå begränsad, eftersom platsen ligger vid den medelfuktiga delen av våtmarksområdet inåt land. Om placeringen skulle förskjutas norrut, så att den hamnar i direkt anslutning till befintlig väg, blir den negativa påverkan mindre.

2.1

Ingen direkt påverkan på våtmarksområdet. Ju närmare befintliga vägdragningar, desto bättre, gärna enligt förslag i underlag från Gotlands botaniska förening (Gotlands botaniska förening 2015).

2.2

Ingen direkt påverkan på våtmarksområdet. Fördelaktigt om etablering sker i direkt anslutning till befintlig väg.

2.3

Placeringen ligger i anslutning till våtmarksområdets västra gräns. Påverkan på vattenförhållandena blir sannolikt ändå begränsad, eftersom platsen ligger vid den medelfuktiga delen av våtmarksområdet inåt land. Fördelaktigt om etablering sker i direkt anslutning till befintlig väg. Vid etablering behöver särskild detaljhänsyn tas till kärlväxter (Gotlands botaniska förening 2015).

2.4

Placeringen ligger inne i våtmarksområdet, vid gränsen till den skyddade 300 m-zonen längs stranden. En etablering i detta läge förutsätter att den sker i direkt anslutning till befintlig väg, i annat fall blir negativ påverkan mer påtaglig. En förutsättning är även att inga djupare markarbeten genomförs, utöver själva fundamentet. Vid etablering behöver särskild detaljhänsyn tas till kärlväxter (Gotlands botaniska förening 2015).

3.1

Ingen direkt påverkan på våtmarksområdet. Fördelaktigt om etablering sker i direkt anslutning till befintlig etablering.

3.2

Placeringen ligger i anslutning till våtmarksområdets västra gräns. Påverkan på vattenförhållandena blir sannolikt ändå begränsad, eftersom platsen ligger vid den medelfuktiga delen av våtmarksområdet inåt land. Fördelaktigt om etablering sker i direkt anslutning till befintlig väg.

3.3

Placeringen ligger inne i våtmarksområdet, vid gränsen till den skyddade 300 m-zonen längs stranden. En etablering i detta läge förutsätter att den sker i direkt anslutning till befintlig väg, i annat fall blir negativ påverkan mer påtaglig. En förutsättning är även att inga djupare markarbeten genomförs, utöver själva fundamentet. Vid etablering behöver särskild detaljhänsyn tas till kärlväxter (Gotlands botaniska förening 2015).

4.1

Placeringen ligger i anslutning till våtmarksområdets västra gräns, liksom vid gränsen till den skyddade 300 m-zonen längs stranden. Fördelaktigt om etablering sker i direkt anslutning till befintlig väg.

Befintligt verk, med grusplan och bod

Äldre skiftesväg genom området

Väg som dragits för etablering av vindkraftsverk, och som är tänkt att avvecklas

Påverkan av återställningsarbete efter nedmontering av befintliga verk

I de fall nyetablering görs på andra platser än de nu befintliga, skulle återställande av marken vara till fördel för områdets natur- och kulturvärden, särskilt på längre sikt. Grus i vändplatser och vägar avlägsnas ned till ca 0,2 m under markytan. Den jord som tillförs upp till marknivå tas med fördel från området, i den mån grävarbeten genomförs på andra punkter längre inåt land. Markväxtligheten har formats i ett underskott på näring, framför allt kväve och fosfor. För ett återställande av markväxtligheten bör därför inte näringsrik jord tillföras, och inte heller bör man så

in någonting. Efter ett par år med störringsgynnade växter på de blottade ytorna kan växtligheten runt om vandra in och det hela läkas igen.

Det grus som avlägsnas kan med fördel återanvändas i området. De gropar som uppstår efter att fundament har avlägsnats bör fyllas med material som i så hög grad som möjligt liknar omgivande jordar, alltså en blandning av grus, sand och mer finkornig jord. I allra bästa fall görs det med hänsyn taget till förhållandena just på plats, eftersom de i viss mån skiftar inom området.

Röjning av igenväxta ytor

Röjning av träd och buskar i igenväxta ytor är gynnsamt för områdets natur- och kulturvärden. Detta under förutsättning att årlig betesdrift framöver går att ordna. I annat fall är det tveksamt om röjning är lämpligt. Många gånger kan röjning utan efterföljande betesdrift leda till en ännu tätare och snårigare vegetation än det var där innan.

Referenser

- ArtDatabanken, SLU. 2013. Naturvårdsarter.
- ArtDatabankens databas för fynduppgifter om växter, djur och svampar: www.artportalen.se.
- Gotlands botaniska förening. 2015. Besiktningsprotokoll från fältbesök på Näsudden 8 juni 2015.
- Jordbruksverket. 2005. Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1991. Ängs- och hagmarker på Gotland, del 4.
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1997. Våtmarker på Gotland, del 2.
- Riksantikvarieämbetets nationella fornminnesinformationssystem (tillgängligt via Fornsök).